

A PORTFÓLIÓ HASZNÁLATÁNAK LEHETŐSÉGEI ALSÓ TAGOZATON

A portfólió fogalmával, készítésének céljával, módjával, folyamatával 15 évvel ezelőtt ismerkedtem meg a „Lépésről Lépésre Program”kapcsán.

A tavalyi évben a Pedagógus szakvizsga során került kezembe Falus Iván- Kimmel Magdolna: A portfólió című munkája. Érdeklődéssel lapozgattam a könyvet, vajon mi újat fog adni számomra. A kiadvány hatására döntöttem úgy, hogy az ott megtalálható elméleti tudást összehasonlítom a mindennapi munkánkkal.

Falus Iván – Kimmel Magdolna

A portfólió

A szó olasz eredetű, dokumentumdosssziét jelent. Leginkább az üzleti és a művészvilágban elterjedt.

Felhasználása a második világháborútól indul: a leszerelő katonák és a bevonuló férfiak helyetti női munkaerő számára volt szükséges. Értékelési módszerként alkalmazták: olyan dossziéként, ami dokumentálja az egyén adott területen végzett munkáit.

A nyolcvanas évek közepétől már az oktatásban is feltűnik:

- közoktatásban, inkább az általános iskolákban
- tanárképzésben
- tanárértékelésben

Meghatározása: a tanuló munkáinak gyűjteménye.

A Lépésről Lépésre Program legjellemzőbb értékelési eszközei a mappák, (portfóliók) amelyek a gyerekek által készített munkák, feladatlapok, felmérések, rajzok, gyűjtemények kutatási naplók, fogalmazások ..stb. gyűjtőhelyei.

Néhány meghatározás a szakirodalomból:

„ A portfólió olyan dokumentumok gyűjteménye, amelyek megvilágítják valakinek egy adott területen szerzett tudását, jártasságát, hozzáállását”(Bird)

„ A portfólió a tanuló legjobb munkáiból összeállított gyűjtemény” (Bloom és Baker)

„ A portfólió megmutatja a tanuló egy adott időszak alatt elért fejlődését, előrehaladását”(Baker)

„ A portfólió a tanuló munkáiból összeállított célirányos gyűjtemény, amely bemutatja készítőinek erőfeszítéseit, fejlődését és eredményeit egy vagy több területen. A tanulónak részt kell vennie a tartalom összeállításában, a gyűjteménynek tartalmaznia kell a dokumentumok kiválogatására szolgáló szempontrendszert és a tanuló önreflexióit”

A portfólió készítésének céljai

1. értékelés

2. a tanulás elősegítése

1. Ebben az esetben azt akarjuk megállapítani, mit tudnak és mire képesek a diákok.

Az adott területen elért eredményt mutatja. Ennek felhasználásával tudjuk értékelni a diák teljesítményét, fejleszti a tanuló önértékelését is.

2. Itt az a cél, hogy tanuljanak valamit a gyerekek a portfólió összeállításából. Ez egy párbeszéd a tanítási-tanulási folyamatról, a tanulni tanulás eszköze. A tanulás, értékelés és önértékelés összefonódik.

Nálunk a két cél összefonódik. A mappákba kerülő munkák alapján felmérhető a gyerekek teljesítménye, nyomon követhető a fejlődés, a gyerekek erőfeszítései.

Harmadik célként pedig megjelenik a szülők bevonása is. (később erről bővebben)

A portfólió típusai

Barett szerint 3 fő típus különböztetünk meg:

A, Munkaportfólió

A diák gyűjti az összes dokumentumot, ami a tanulási folyamatban készül.

B, Bemutató portfólió

A munkaportfólióból a legjobb munkák válogatása, értékelési szempontrendszer alapján.(önválogatás)

C, Értékelési portfólió

Ez alapján tudja a tanár elkészíteni a tanuló értékelését, átfogó képet ad a teljesítményről.

A szakirodalom még felsorolja a következő listát a portfólió fajtáira:

Eredmény bemutató

Kompetencia alapú

Bemutató

Pillanatfelvétel

Tantárgyközpontú

Készséget bemutató

Tematikus
Kutatási
Projekt
Fejlődési
Diagnosztikus
Reflektív
Kimeneti
Felvételi

A Lépésről lépésre programban is jelen van a 3 alaptípusú portfólió, csak éppen mappáknak nevezzük:

Gyűjtőmappa – egy irattartó, ami tartalmazza a diák tantárgyhoz kapcsolódó összes írásbeli anyagát (nekünk 2 van ebből, 2 tanító foglalkozik a gyerekekkel, az egyik mappa az egyik tanító tantárgyaihoz kapcsolódó dokumentumokat, a másik mappa a másik nevelőhöz kapcsolódó tantárgyak dokumentumait tartalmazza), 1-2. osztályban ezek nagy része fénymásolt feladatlap.

Bemutató mappa – ez is egy iratgyűjtő, válogatás a gyűjtőmappából, amit közösen készítünk el a gyerekekkel. A neve is elárulja, hogy bemutatásra szolgál, a legelőnyösebb munkákat tartalmazza, amit megnézhetnek a hozzánk érkező vendégek is. De az igazi célja az, hogy a szülők ez alapján követni tudják gyerekeik iskolai tevékenységét, fejlődését. Éppen ezért havonta válogatunk a gyűjtőmappa tartalmából és egy kísérő levéllel viszik haza a gyerekek, amire kérjük a szülők reagálását. Fontos, hogy együtt nézzék át a gyerekekkel, hogy el tudják mesélni a feladathoz kapcsolódó konkrét élményüket is. Először sok munkát küldtünk haza, nem volt türelmük átbeszélni azokat. Most kb. 5-5 feladatlapot választanak a gyerekek és esetleg mi is ragaszkodunk még 1-1 munka bemutatásához. A gyerekeknek azt mondjuk, a legjobban sikerült munkáidat vedd ki, amire a legbüszkébb vagy.

Értékelő mappa

Ezek azok a munkák, ami alapján felmérhető a gyerek teljesítménye. Idekerülnek az értékelő feladatlapok, felmérések, tudáspróbák. Nyomon követhetővé teszik a kisgyerek fejlődését és segítséget adnak a félévi és év végi szöveges értékelések megírásához. Sőt ezekben a dossziékban helyet kapnak maguk az értékelések is. A negyed és a háromnegyed éves értékelés rajzos, színezős formában történik. (önértékelés) Először a gyerekek jelölik, be, választják ki, mi igaz rájuk, aztán mi következünk és végül jönnek a szülői reakciók. Érdekes, hogy egybeesik-e a három vélemény. A félévi és az év végi értékelés már nagyobb lélegzetű.

Gyakorlatilag egy üres lap, amit teleírunk arról, hogyan fejlődött a gyerek az eltelt időszakban. Személyre szóló, nem sablon mondatok sorozata. Próbáljuk a pozitívumokat kiemelni és nem teleírni azzal, hogy nem tudja, nem tudja. Fontos az is, hogy érthető legyen a szülők számára, csak annyi legyen benne a szaknyelv, ami feltétlenül szükséges. Egészen jók a tapasztalataink, el szokták ismerni a szülők, hogy többet ér, mint önmagában az osztályozás.

A portfólió alkalmazásának tanulásméleti háttere

Alapja Vigotszkij szociális-konstruktivista tanulásmélete. Az emberi tudás konstruált. A tanulás aktív folyamat, a rend és értelemkeresés folyamata. Az interakciók fontosságát emeli ki, kompetens felnőttek és kortársak segítenek a problémamegoldásban. Fejlődnek a tanulók kognitív képességei, alakul az énkép és az identitástudat. Idővel képes lesz a tanuló saját tanulását tervezni, szervezni, értékelni. Itt lép be a portfólió készítése, hiszen amikor válogatnia, döntenie kell munkái között, át kell gondolnia tanulási folyamatát, eredményeit is. A portfólió segítségével dokumentálható a teljes tanulási folyamat, lehetőséget ad a folyamatos értékelésre, önértékelésre, önreflexióra. A munkaszervezésben előtérbe kerülnek a páros és a csoportmunkák, megváltoznak a hagyományos tanár és diákszerepek. Ebben a modellben a tanuló aktívvá válik. A tanár az anyag leadása helyett kiváltja a tanulás konstruálását, visszajelzéseket ad. Az értékelésben a tanuló is részt vesz. A tanár szervezi a tanulási folyamatot, de bevonja a tanulókat is abba. A tanári szerepben a tanulás szervező és értékelő szerep kerül előtérbe, a tanulók esetében pedig a metakognitív készségek, az önértékelés. A portfólió is elősegíti ezt a szerepváltást, hiszen segítségével a tanuló maga dokumentálja a tanulási folyamatát, megtanul tanulni. Motiváló ereje is van, hiszen minden típusnál döntési joga van a tanulónak a válogatásnál.

A tanító irányításával már az első osztályos kisgyerek is képes közös válogatásra a munkák között. Képes döntéseket hozni arról, melyik munkája kerüljön át a gyűjtő mappából a Bemutató vagy éppen az Értékelő mappába. Megjelenik az önértékelés, önreflexió.

A portfólió készítésének folyamata tanári szempontból

1. Célok kitűzése

A cél meghatározza a típusát, azt hogy kik olvassák.

2. Tervezés

Milyen dokumentumokat gyűjtünk? Minden szabadon választható vagy melyek lesznek a kötelezően választható munkák? Kik adják a visszajelzést? Milyen értékelési szempontrendszer szerint kell értékelni?

3. Előkészítés

Diákok tájékoztatása, szülők tájékoztatása.

4. Visszajelzés

A szakirodalom fontosnak tartja a tanári folyamatos visszajelzést. Ennek szempontjai lehetnek az értékelési kritériumok. Csoportos megbeszélések is segíthetik a portfólió készítését.

5. Értékelés

Kik értékeljenek? Szummatív vagy formatív legyen? Bevonjuk-e a szülőket?

Az értékelés szempontrendszer alapján történjen. Ehhez ismerni kell a tantárgyi követelményeket.

A portfólió készítésének folyamata a tanuló szemszögéből

Cél megismerése, Anyaggyűjtés, Válogatás, Reflexió Szerkesztés, Értékelés és irányadás

Szerkesztésre igazán nincs szükség, az iratgyűjtő formája adja magát. Tartalomjegyzéket nem szoktunk írni hozzá, 1-2 osztályban ez még bonyolultnak tűnik.

Értékelést itt a szülők végeznek az általunk leírt kérdések alapján.

A szülők felé történő „bevezetés” a szülői értekezleten történt, elmeséltük Nekik, milyen is lesz ez a mapparendszer, miért fontos nekünk. Aztán a hónap végén már küldtük is az első Bemutató mappát. A következő szülői értekezleten pedig reagáltunk a szülői véleményekre. Ezeknél a Bemutató dossziéknál a reflexiók akkor valósulnak meg, ha valóban együtt nézik át a munkákat a gyerekekkel és azok elmesélik hozzáfűződő élményeiket.

(A szülői véleménylap kérdései:

A gyermekkel közösen nézték át a mappát?.....

Melyik munka nyerte el legjobban a tetszésüket?...

Miért?...

Tapasztaltak gyermekük fejlődésében előrelépést,...

Ha igen, miben?...

Nem vagyunk megelégedve...

Önök miben tudnak segítséget nyújtani gyermeküknek?..

Kérdések a mappával kapcsolatban...)

Tapasztalatok

Mindig van 1-2 kisgyerek, aki később hozza vissza.

Sajnos nem mindig nézik át együtt a válogatást.

Mindig vannak csak sablonos szülői reakciók, de mindig akad olyan is, amiből látszik, hogy elgondolkodtak a bemutatott munkákon.

A módszer alkalmazása során felmerülő problémák:

- Idő és munkaigényes
- Ismeretlen
- Megbízható-e ?
- Tanulói reflektivitás, autonómia alacsony szintű

A használat előnyei:

- Elmélyültebb tanulást jelent
- Segíti a tanulói autonómia alakulását
- Fejleszti az önértékelés képességét
- Elősegíti a szerepváltást az oktatásban
- Motiválja a tanulókat
- Az értékelésnél figyelembe veszi a fejlődést

Az olvasott kiadvány hatására elgondolkodtam azon, milyen változtatásokat kellene alkalmaznunk a mi rendszerünkben:

- Több visszajelzést kellene kapniuk a gyerekeknek az elkészült Bemutató mappáról
- Tartalomjegyzéket kellene készítenünk
- Foglalkoznunk kellene a konkrétabb értékelési kritériumokkal

Felhasznált irodalom

1. A Lépésről lépésre program Ec-Pec könyvek
2. Falus Iván – Kimmel Magdolna: A portfólió Gondolat Kiadó 20009

Készítette: Jékiné Szabó Rita Tanító Pécs Budai-Városkapu Iskola